Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень рускімі і лацінскімі літэрамі.

Адрэс рэдакціі і адміністрації: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з перэсылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к., на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За границай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. —2 р., 3 мес. —1 р. Перамена адрэсу — 20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспадэнції, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праудзівай фамілией і адрэсам таго, хто ея прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвішчэ разам з фамілией, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдації. Рукапісы аўторам не вертаюцца назад.

Год VII. 21 чэрвеня (іюня) 1912 г. № 25.

ТЫЕ, КАТОРЫЕ ПАСТАНАВІЛІ ЗАСТРАХАВАЦЦА, НІХАЙ ЗВЕРНУЦЦА Ў

Першае Узаемнае Таварыство Страхаваньня Жыцьця 1902 г.

дзеля таго, што аснаўною думкай організатароў гэтаго чыста ўзаемнаго Таварыства было **зрабіць страхаваньне жыцьця агульнадаступным**, спадзеючыся, што **страхавацелі самі патрапяць раздзяліць свае ашчаднасьці між сабой і абойдуцца без дарагіх услуг акційных кампаній.**

Беручы пад увагу гэткую сур'ёзную і важную мэту **„Першаго ўзаемнаго Т—ва Страхаваньня Жыцьця“**, пры апрацаваньні уставы, варункоў страхаваньня і тарыфоў была звернена асаблівая увага на тое, каб, не нарушыўшы асноў устойчывасьці і моцы Т—ва і **не вымагаючы** пры тым **кругавой парукі** ад членоў Таварыства, **захаваць поўную ўзаемнасць і даць** членам Таварыства **найбольшые льготы**, якіх толькі можна дабіцца ў дзеле страхоўкі жыцьця.

Вынікам гэтаго кірунку сталіся **аснаўные льготы** страхавацелёў „Першаго Ўзаемнаго Т—ва Страхаваньня Жыцьця“.

Ўсе страхавацелі ёсць **праўдзівые члены** Т—ва, каторым устава Т—ва і полісные варункі заручаюць:

1) **Поўную ўзаемнасць** без кругавой парукі (атвецтвенасьці членоў), а іменна: учасьце у агульных сабраньнях, ў выбарах с паміж сябе Праўленьня і Рэвізійнай Камісіі, с правам быць выбраным, ў зацьверджэньні тарыфоў, сьмет і атчотоў, ў раздзеле даходоў і др.

2) **Самые танные прэміі з учасьцем** усіх страхавацелёў **ў даходах;**

3) **Самые льготные варункі разсрочкі** аплаты премій;

4) **Поўную свабоду** падарожы і заняцьця.

5) **Нетыкальнасць і бязспорнасць** полісоў;

6) **Найвышэйшая сумма выкупа** на выпадак перадтэрміновай астаноўкі страхаваньня, права **прыастаноўкі і аднаўленьня страхаваньня.**

7) Спэціальные **пазычкі для выплаты прэмій;**

8) **Выкупные і рэдукціронанные суммы**—вышэй другіх і **паказываюцца** ў полісах.

Упраўленьне Літоўска-Беларускаго Округа.

Вільня, Георгіеўскі праспэкт 4. — Тэлефон № 830.

Патрэбны рупные агенты.

Вільня, 21 (4) чэрвеня 1912 г.

Шырэй і шырэй развіваецца „выбарная работа“: ўсе партіі ўжо загадзя прыгатаўляюцца да выбароў у Чацьвёртую Думу, каб выбраць у дэпутаты сваіх людзей. Пры гэтым выяўляюцца вельмі цікавые рэчы.

Аказываецца, што хаця між „правымі“ партіямі вялікай розніцы німа, але яны ніяк паладзіць ня могуць, каб разам вясьці выбарную работу. Гэтак у Мінску ішла вайна між губэрнатарскай партіей і архірэйскай, хаця мэта у іх адна; гэта вайна скончылася толькі тады, калі Сынод загадаў духавенству ісьці пад каманду губэрнатарскай партіі. Так сама ў Вільні згуртаваліся ўсе „правые“ —саюзнікі, націоналісты і т. п.—у адзін „націояальны“ выбарны камітэт. Здавалося, што ўсё пойдзе гладка, і выбяруць у Думу калі не Замыслоўскаго, дык якога небудзь Ковалюка, ці іншаго з гэтай хаўрузіі без уселякіх спокак. Ажно не: як на зло, аб'явіўся другі расейскі выбарны камітэт, каторы зрабіло Сьвято-Духаўскае праваслаўнае брацтво. І тут, як у Мінску, абодвы камітэты маюць той самы дух, тую-ж самую мэту: паслаць у Думу „правых“ дэпутатоў; а ўсё-ж такі згоды між імі німа.

Сьвято-Духаўское Брацтво хочэ каб выбары ішлі пад яго камандай і каб яго слухаў „націонáльны“ камітэт. Ізноў жэ „націоналісты“ даводзяць, што ў іх камітэці зышліся ўсе „ісцінно-рускіе“ людзі, дык за імі павінно ісьці і духавенство. Спорка тут ідзе аб тое, хто будзе назначаць кандыдатоў у дэпутаты: ці архірэй, ці націоналісты?

І тутака ўжо робіцца зусім ясна, што не аб програмы і партіі сварацца людзі, не аб тое, як трэба працаваць дзеля карысьці народу, узнялася між імі спорка: проста, кожная хаўрузія хочэ паслаць у Пецербург „свайго“ чэлавечка, карыснаго для гэтай хаўрузіі...

Гэтак прыватная, асабістая карысць жмені людзей стаіць на першым мейсцы і людзі змагаюцца за яе між сабой, забываючыся, што не камітэтам павінен служыць дэпутат, а тым мільёнам народу, каторым цяпер жывецца цяжка, каторым Дума павінна памагаць вызваліцца з бяды і нядолі.

Работы Трэйцяй Думы.

Што зрабіла Дума за пяць гадоў жыцьця? Што павінна была зрабіць? Чаго не зрабіла?

Кожын шукае атказу на гэтые пытаньня, пазіраючы на дарогу, якую прайшла Трэйцяя Дума. Кожнаму цікава ведаць, як спаўнялі сваю дэпутацкую павіннасць пасланцы народу: толькі акуратне разабраўшы паступкі Трэйцяй Думы можна хваліць, ці лаяць тых людзей, каторые, перэважываючы ўсіх сваім лікам, вялі Думу за сабой.

„Гасударственая Дума — пішэ В. Водовозов ў газэці «Запросы Жизни» (№ 24—„Итоги 3-ей Думы“) —не дала народу тэй зямлі, каторая яму патрэбна, не дала тых новых форм палітычнаго жыцьця, да каторых народ ідзе; яна не завела каконнаго парадку заместа самавольства,—на мейсцо бязсудзьдзя не паставіла акуратных судоў“.

Гэтак востра нападае на Думу

Думкі.

Вот ужо і касу гострыць бацька—прыгатаўляецца да казьбы. І твар яго вясёлы і усьміхаецца сам да сябе... „Вось, дачушка, я буду касіць, а ты з грабелькамі прыйдзеш“,— „Прыйду, татачка, прыйду“...

Бедны мой татуля! Ты ужо нарыхтаваўся да казьбы, ужо бачыш, як тоўстымі пракосамі кладзецца трава, як сьвішчэ каса у яе гушчы! Гострыш касу і бачыш, што многа ужо ты скасіў, а сонцэ толькі збіраецца аглядаць зямлю сваім сьветлым вокам. Праз момэнт яно паслало сваіх ласкавых слуг будзіць усіх да работы. Усьміхнуўся лес, каплі расы бліснулі, як вочкі пекнай дзяўчынкі; на ўсе галасы адазваліся птушкі, пчолкі сталі цэлаваць красачкі. Усім зрабілося неяк вясёла! Вясёла і ў цябе працаўнік на душы, вясёла слухаць, як пяе твая каса! Шмат ужо гадоў ты чуеш гэтые сьпевы, многа красачак панікло галоўкамі ад тваей рукі! Але ня з злосьцю—з вялікай жальбой ты караціў ім івек: заўсягды былі яны табе любы! Ці раз ты цэлымі гадзінамі любаваўся, як цьвіце канюшына, як вясёла гудзяць чмялі. Бывала прыбягу я: „Татачка, Зьміцер прыйшоў“, а ты кажэш:—„Ніхай, сынок, пачэкае“ і, пасадзіўшы мяне на калені сабе, гладзіш сваей мазалістай рукой льняные мае валаскі і шэпчэш: „глядзі, Алеська, як красачкі цьвітуць, як мушкі з імі гавораць“. Я прыхілюся к табе галавою і неякая жаласць бярэ, хочэцца плакаць..

Родненькі мой, гаротнік дарагі! Ты прыбіраешся ахвотна да цяжкай працы, але колькі трэба нашапкаваць, пакуль вымаліш кавалак сенажаці? ці ты забыўся, што сваей хопіць толькі да сьнеданьня. Ён палажыў касу, усьмешка знікла, пабялеўшые вусны нешта шэпчуць. Аб чым ты задумаўтя? Што гэтак моцна ўскалыхнуло твае думкі? Можэ ціжар работы цябе страшыць? „Тата! можэ ты захварэў, што гэтак раптам зрабіўся бледны? Ідзі атпачынь крыху!“—«Не, я ня хворы! Але што мы будзем касіць?..

Неякая жальба сціснула маё сэрцэ, нешта гарачае пакацілося па твары. Даражэнькі мой татачка, Богам забыты Беларус! Чаму нядоля гэтак крэпка дзяржыць цябе ў сваіх кіпцях? Чаму ты, бяздольны, не крычыш на увесь сьвет, не гукаеш аб сваіх нясцерпных муках? Крычы, ва ўсе грудзі! А калі ты сам ні маеш сьмеласьці, ці ня ўмееш, дык чаму гэта ня зробяць твае сыны? Чаго яны маўчаць? Яны мусі забыліся, як бацькі іх пякуцца, а можэ ім стыдна прызнацца, што яны беларусы? Калі гэтак, дык нашто ты, маці Беларусь, карміла іх сваім хлебам, паіла сваею вадою? Нашто бацька прадаваў апошнюю кароўку ды іх вучыў? Ці-ж толькі на тое, каб яны адзелі чорну апратку, забылі сваю мову, забылі бацькоўшчыну?

Маці Беларусь! Ці доўга ешчэ над табой будзе панаваць цёмная ноч, ці доўга ешчэ будуць чурацца цябе твае сыны???

А. Калпак.

Курган.

Памяці С. Полуяна.

I.

Паміж пустак, балот беларускай зямлі,
На ўзбярэжжы рэкі шумнацечнай
Дрэмле памятка дзён, што ў нябыт уцяклі,
Ўдзірванелы курган векавечны.

Дуб гальлё распусьціў карэнасты над ім;
Сухазельле у грудзі ўпілося;
Вецер стогне над ім уздыханьнем глухім,—
Аб мінуўшчыне ў жальбах галосе.

На Купальле там птушка садзіцца, пяе;
У Піліпаўку воўк нема вые;
Сонцэ днём распускае там косы свае,
Ночкай зоры глядзяць залатые.

Хмары неба ўсьцілалі мо́ тысячу раз;
Пяруны білі с края да края;
Ён стаіць—гэта памяць людзкая—паказ...
Толькі гутарка ходзе такая.

II.

На гарэ на крутой, на абвітай рэкой
Лет назад таму сотня, ці болей,
Белы хорам стаяў, недаступнай сьцяной
Грозна, думна глядзеў на прывольле.

У нагах у яго разсьцілаўся абшар
Хвоек гонкіх і пахані чорнай,
Сонных вёсак шары, хат амшалых, як мар,
Хат з сямьёй душ падданых, пакорных.

Князь у хорамі жыў, слаўны сьвету ўсяму,
Недаступны і грозны, як хорам;
Хто хацеў, не хацеў—біў паклоны яму;
Спуску, ласкі не знаў непакорам.

Зневажаў, катаваў ён з дружынай сваей;
Стражы князевы ў полі і дома;
Толькі модлы расьлі небу ў сэрцах людзей,
І праклянцьце расло пакрыёма.

вядомы расейскі грамадзянскі працаўнік і пісьменьнік. Але мы ведаем, што—як ні як—а Дума гэтые пяць гадоў не сядзела без работы, а нешта рабіла.—Што-ж было зроблена?

Тысячы законоў прыйшлі за пяць лет праз Думу і былі зацьверджэны. Гасударственны бюджэт (даходы і расходы) быў разгледжэн з усіх бакоў, і Дума зрабіла шмат уваг, як вясьці гаспадарку гасударственым дабром. Але, углядаючыся ў работу Думы глыбей, убачым цікавую, хаця і не вясёлую рэч: Дума разбірала найбольш тые законы, каторые падавало правіцельство, а сваіх законоў блізка зусім не апрацовывала. Ня глядзячы на пратэсты левых партій і шмат якіх расейскіх вучоных, Дума зацьвярдзіла міністэрскі закон аб выхадзе з „общчыны" (супольнаго ўладаньня зямлёй) 9 лістапада 1911 г. За тое два законы, каторые ешчэ ў 1907 гаду падалі ей „трудавікі", пахавала назаўсягды ў камісіі; гэтые законы былі: адзін—аб надзелі беззямельных селян зямлёй, другі—аб павялічэньні запасу селянскай зямлі. Аб іх камісія нават ні разу не рабіла дакладу на заседаньнях Думы. Іншые законы, апрацаваные правіцельствам, паказаліся Думе лішне паступовымі, і яна іх урэзала; прылучылося гэта з законам аб падмозі рабочым, служачым у міністэрстві фінансоў і на чугунцы, калі з імі зробіцца якое нешчасьце—калецтво, сьмерць. Усё-такі закон аб адпачынку для прыказчыкоў (у гандлю), каторы падало правіцельство, і каторы быў карысны для прыказчыкоў, Дума зацьвярдзіла цэлікам. Закон аб мейсцовых судох, так сама напісаны правіцельствам, і Дума і Савет так перэправілі, што ўся яго карысць зусім малая. Зацьвярдзіла Дума земствы ў Заходніх губэрнях, хаця у іх ёсьць „палітыка". Калі разбіраўся закон аб агульным навучаньні і устройстві дзеля гэтаго школ, дык тут Дума паказала, што аб „інородцах", аб людзях, каторые гавораць не расейскай гутаркай, яна мала рупіцца: права кожнай нацыі вучыцца па своему Дума не прызнала. Дрэнь прыйшлося і фінляндцам: павэдлуг праекту нябошчыка міністра Столыпіна, іх правы Дума паменшыла. Адным словам, Дума глядзела на іншые нацыі вачыма „націоналістоў".

Калі прыглядзімся да тых гутарак, якіе ішлі ў Думе с прычыны кожнаго закону, дык убачым, што урэзываньнем карысных законоў займаліся якраз тые партіі, каторые крычаць аб карысьці народу, але нічога для народу ня робяць: гэта „акцябрысты", „націоналісты", „саюзнікі" і проста „правые". Да іх належало больш паловы дэпутатоў, і яны, згаварыўшыся між сабой, заўсягды маглі зрабіць усё, што хацелі. На іх ляжыць і атказ за ўсе недахваты ў рабоці Трэйцяй Думы: ня Дума, а яны—глаўные загадчыкі думскіе—вінаваты, што народ не дачэкаўся таго, чаго так горача жадае.

Г. Б.

З заграніцы.

Нашым думскім дэпутатам пэўне і ў галаву не прыходзіла думка аб тым, што асыгноўка 502 мільёноў руб на будоўлю новых броненосцоў адаб'ецца ня толькі на кішэнях населеньня, але і на заграничных дзержавах. А тымчасам яна гэтак адбілася на іх, што Немеччына і Англія зразу жэ пастанавілі шмат павялічыць свае ваенные флоты.

Немцы кажуць гэтак: Расея—суседка іх і на сухапуцьці, і на моры. Пакуль расейскі ваенны флот быў зусім слабы, Немеччына баялася толькі аднаго: штоаграмадная расейская армія можэ напасьці на яе на сухапутнай граніцы. Цяпер жэ, калі расейкі флот узмацуецца, калі на прыпадак вайны прыдзецца ваеваць ня толькі на сушы, але і на моры, немцам трэба мець ў запасі лішніе броненосцы, каторые можна было бы паслаць проці Расеі; лішніе—бо ўвесь цяперашні флот назначэн дзеля вайны з Англіей.

Ізноў жэ Англія надумала, што німа ніякай пэўнасьці, што ў часе вайны між Англіей і Немеччынай Расея будзе ісьці разам з англічанамі. Можэ прылучыцца і тое, што Расея якраз зробіць хаўрус з немцамі, або заверыць іх, што будзе ціха сядзець і да вайны не ўмешаецца. Тады тые «лішніе» немецкіе броненосцы, каторые цяпер назначаюцца проці Расеі, можна будзе пакіраваць проАнгліі. Вось англічане і пастанавілі пабудаваць блізка ў два разы больш броненосцоў, чым іх збудуе Немеччына.

Гэтак выходзіць, што патрачэные на новые броненосцы 502 мільёны рублёў, не павялічаць ваеннай сілы Расеі супроць сілы немцоў; яны толькі прымусяць немецкі і англійскі народ аддаць больш грошы на свае флоты, павялічыць падаткі. Вайна—дарагая штука: патрэбны вялікіе грошы, каб яе вясьці, але так сама патрэбны грошы, каб усьцерагчыся яе запудзіўшы ворагоў сваей ваеннай сілай.

Бяз грошы нічога ня зробіш. Гэтак вядзецца на ўсім сьвеці. Вялікіе клапоты мае цяпер Кітай ад недахвату грошы: гэта справа была тамака заўсягды вельмі дрэнна нарыхтавана, і калі зрабілася рэволюція, калі насталі вольные парадкі і прышлося завадзіць новые устройствы, новы урад мае вялікую і цяжкую задачу неяк раздабыць патрэбные грошы. Ужо даўно ня плочэны грошы салдатам, і яны бунтуюцца, нападаюць на спакойных людзей ды абіраюць іх; ня плочэны пэнсіі і чыноўнікам, каторые з гэтай прычыны вельмі цісьнуць народ і дзяруць з яго тры скуры. Карыстаючы с такога палажэньня кітайскаго ураду, чужаземные дзержавы дэкляравалі пазычыць кітайцам патрэбные грошы—600 мільёноў руб., але за гэткую падмогу хацелі прыбраць усё ў Кітаі у свае рукі. На гэта кітайцы не прысталі, а іх першы міністэр атказаў чужынцам, што аб іх «падмозі» ён не асьмеліваецца нават сказаць парляментy (кітайскай Думе). Ці дасць сабе Кітай раду без чужой помачы, нельга згадаць; але пакуль с фінансавымі справамі ня зробяць парадку, датуль ня можэ наладзіцца і тое новае жыцьцё, дзеля каторага кітайскі народ скінуў свайго богдыхана.

З нашаго жыцьця.

Да вас вучыцелі, я зьвертаюся с сваім гарачым словам. Так хочэцца вам многа сказаць, каб выліць ўсё тое, што накіпело на сэрцы! Папрабую, хоць не знаю, ці здолею выказаць, чым баліць душа мая. Сперш запытаюся вас, чаму вы так не прыхільна ўзіраецеся на сьвятую працу: адраджэньня нашаго роднаго народу? Чаму вас так мала ў радох працаўнікоў гэтай сьвятой ідэі? Што вас ўтрымоўвае, узгадаваных беднаю роднаю старонкаю; зараз-жэ ўзяцца за працу і заплаціць ей за ўсё, што яна дала вам, каб вы пазналі сьвет? Ведаю у многа каго з вас ёсць зара мне атказ на пагатові, каторы мне прыходзілося ўжо ад многіх выслухаць. Адзін гаворыць, што тое, што ўмёрла, ўжо не ўваскрэсьне, што беларуская національнасць ўжо умёрла, як умёрла і мова беларуская. Другі кажэ (нахватаўшыся паверхоўнай культуры і лічачы ўжо сябе с шырокімі поглядамі на жыцьцё чэлавечае і мэту яго) што німа патрэбы дзяліцца на колькі національнасьцей, а трэба ўсім націям ісьці да аднае мэты інтэрнаціоналізму і што ўсякі націоналізм, як любоў да свайго народу, да сваей нацыі ёсць зло, бо ў ім ёсць ненавісць да другога народу і т. д.,—ўсяго не перэскажэш, з гэтых хітрых выдумак. Ня ўжо-ж ня можна любіць сваю націю і разам з гэтым любіць ўсё чэлавечэство?

Я думаю, што ўсякі больш любіць свайго бацьку чым другога не знаёмаго чэлавека. Чым-жэ вінаваты той чэлавек, каторы так робіць? Ісьці трэба адэй дарогай ўсім народам і да аднае мэты: гавораць адны. Добра, мэта адна ў усіх народоў гэта поўная згода і еднасць і набліжэньне Царства Божаго, на зямлі, якое паказаў Сын чэлавечы. Як-жэ набліжыць гэта царство праўды і згоды? „Толькі ідучы рознымі дарогамі, чэлавечэство зможэ дайсьці да аднае ўсім мэты"—кажэ вялікі расейскі пісьменьнік В. Белінскій. Кожны народ павінен быць с перш толькі сам свой, с сваей душой, с сваімі поглядамі, с сваім прыродным абліччэм, бо інакш гэта будзе не народ, а нейкіе цені, ў каторых нічога не разбярэш. Як ня можэ падобнымі быць адзін чэлавек да другога, так ня можэ падобным быць адзін народ на другі. Як кожны чэлавек, так і народ павінен старацца, развіць тое ў сабе, што заложэно ў яго самой прыродай. Тады ён толькі знойдзе сваю ўласную дарогу і пойдзе па ей і прынясе карысць для другіх.

III.

Раз бяседа вялікая ў князя была:
На пасад дачку-княжну садзілі;
За сталом він заморскіх крыніца цекла;
Бегла музыка ўкруг на паўмілі.

На вясельле-разгул наплыло, як на сход,
Госьці знатных з усюль, за паўсьвета;
Гэткай гучнай бяседы ня помніў народ,
Гэткіх скарбаў, брылянтаў, саетаў.

Дзень—другі ўжо грымела у князя гульня,
І музыкі і чаркі зьвінелі;
Выдумлялі забаў новых кожнаго дня;
Што хацелі, ўсяго госьці мелі.

Ажно трэцьцяго дня князь прыдумаў адну
Для дружыны пацеху—забаву:
Загадаў ён пазваць гусьляра—старыну,
Гусьляра з яго ведамай славай.

IV.

Акалічны народ гусьлі знаў гусьляра;
Песьня-дума за сэрцэ хватала;
Ўвакруг гэтай душы дудара—званара
Казак дзіўных зляжылось німала.

Кажуць, толькі як выйдзе і ўдарэ як ён
Па струнах з неадступнаю песьняй,
Сон злетае с павек, болю цішыцца стон,
Не шумяць ясакоры, чарэсьні;

Пушча-лес не шуміць, белка, лось не бяжыць,
Салавей-птушка ў той час сціхае;
Паміж вольхаў рэка, як што дзень не бурліць,
Паплаўкі рыба-плотка хватае.

Прытаіцца да моху русалка, лясун;
Каня вечнаго „піць" не заводзе,
Пад звон-песьню жывучых гусьляравых струн
Для ўсіх папараць-кветка ўзыходзе.

V.

Прывела гусьляра з яго ніўных сяліб
Дворня князева ў хорам багаты.—
Пасадзілі на ганку, між клёнаў і ліп,
На цэгляным парозі магната.

Невыдумная сьвітка—убор на плечах,
Барада, як сьнег белы—такая,
Незвычайны агонь у задумных вачах,
На каленях ляглі гусьлі-баі.

Водзе пальцэм худым па сталёвых струнах,
К песьні—музыцэ ладзіцца, строе;
Вотклік бьецца ад струн па сьцюдзёных сьценах,
Заміраючы ў сковах пакояў.

Вось настроіў, навёў тон у струнах, як сьлед,
Не зірнуўшы на гулі ні разу,
І сядзіць гэты сумны, як лунь, белы дзед
І чэкае ад князя прыказу.

VI.

„Што-ж маўчыш ты, гусьляр, ніў, лясоў песьне-бай,
„Славай хат маіх подданых слаўны!?
„Нам сягоньня зайграй, нам сваіх песень дай.
„Князь умее плаціць незвычайна!

„Запяеш па-душы, дасі ўцехі гасьцям —
„Поўны гусьлі насыплю дукатоў;
„Не пад-мысль песьня будзе каму нібудзь нам,
„Канапляную возьмеш заплату.

„Знаеш славу маю, знаеш сілу маю...
„Многа знаю і чуў аб табе я,—
„І я сам, як і ты, так табе запяю...
„Ну, пара пачынаць, дабрадзею!"

Гэтак слухае, выслухаў князя гусьляр;
Заіскрыліся вочы сівые;
Патануў у скляпеньнях адзін, другі ўдар,
І заплакалі струны жывые:

VII.

„Гэй, ты, князь! гэй, праслаўны на цэлы бел-сьвет!
„Не такую задумаў ты думу,—
„Не дае гусьлярам сказу золата цьвет,
„Белых хорамоў пьяные шумы.

„Скурганіў-бы душу чырванцом тваім я,
„Гусьлям, княжэ, ня пішуць законаў;
„Набу справу здае сэрцэ—думка мая,
„Сонцу, зорам, арлам толькі роўна.

„Відзіш, княжэ, загоны, лясы, сенажаць,—
„Ім пакорны я толькі з гусьлямі.
„Сілен, княжэ, каваць, галаву сілен зняць,—
„Не скуеш толькі дум ланцугамі.

„Славен, грозен і ты, і твой хорам-астрог—
„Бье ад сьцен, цэгел лёдам зімовым,—
„Сэрцэ маеш, як гэты цэгляны царог,
„І душу, як скляпоў гэтых сховы.

VIII.

„Глянь ты, слаўны ўладар, на палеткі свае:
„Сарачні там сох бачыш, як блудзе,
„А ці чуў ты, аб чым там араты пяе?
„Дзе і як жывуць гэтые людзі?

а калі ён забудзе, аб тым, што ў яго душу залажыў Бог і пойдзе чужой дарогай, то ён нічога ня зробіць і толькі што зблудзіць.

Ці не траплялося вам, сябры вучыцелі, прачытаць калі колечы дзецям што на іх роднай мове! Што вы тады бачылі? Я часта чытаў сваім вучням газэту, байкі с календара і вучыў беларускіе вершы. Душа цешыцца, як чытаеш ім што на іх роднай, добра зразумелай мові. Ўхажу ў школу з „Нашай Нівай“, зара сьціхае гул і праносіцца радасны шэпт: „будзе чытаць вучыцель па-просту ціха!“ Мігам робіцца у школі цішына і ўсе вочкі глядзяць на мяне, як я раскрываю газэту і шукаю што-б такое прачытаць ім. Ціхутка.. Я пачынаю чытаць і ўсе слухаюць так, каб хоць і аднаго слова не прапусьціць. Чытаю казку і дачытаўся да сьмешнаго мейсца—разам, як па загаду, праносіцца вясёлы сьмех і канца яму здаецца німа, я і кажу: „будзе, даволі ўжо“ і ціш ізноў мёртвая. Прачытаў адну казку, прачытаў верш і кажу: „будзе на сягоня ўжо“—„не, ешчэ пачытайце, ешчэ, ешчэ“... Чытаю ешчэ і мусі, каб чытаў ўсю ноч, то не перэсталі-б дзеці слухаць. А возьмеш чытаць па расейску — ня тое: хлопцы адзін сьпіць, а другі штоўхае таварыша ў бок, трэйці сьмяецца, або гаворыць. Або даеш навучыцца на памяць які колечы расейскі верш—беда: тлумачыш, тлумачыш кожнае слово, аж абрыдне і рады німа. Навучыцца і сыпле, як той цецярук—нічагусенька не разбярэш.

А чаму, бо ён гаворыць толькі языком, а душа яго не ўнікае ў тое, што ён гаворыць, бо яно яму чужое. А дай навучыцца родны верш, зразу з ахвотай прымуцца і скажуць так, што міла паслухаць. Вось гэта гаворыць яго маладому сэрцу, вось гэта яму не чужое, а яго роднае, дарагое яму.

Развіваць нашу душу па нашаму, ані па чужому, гата наша павіннасць. Нам трэба чытаць дзецям і селянам нашы кніжкі, вучыць нашы вершы, старацца паднясць веру у людзей, што яны людзі, як і ўсе, што наша мова ня горшая ад другіх, бараніць нашу песьню, і не ганьбаваць сваім родным і не сароміцца яго, а любіць ўсей душой і працаваць! Працаваць трэба! Не калісь ешчэ, чэкаючы лепшых часоў, а зара не адкладаючы ні на адну гадзіну.

А цяпер прашу вас, таварышы, атказаць мне і выгаварыць свае погляды. Пішыце. дзяліцеся сваімі думкамі і жаданьнямі, тады для нас будзе ясьнейша дарога, па якой мы цьвёрда будзем усеісьці ў ясную нашу будучыну.

М. Арол.

С канады.

(Ад нашаго карэспандэнта).

Ня скора ешчэ прыйдзе той час, каб у нашай Беларусі кожны меў пад рукой такі заработак, каб жыць па людзку, ды каб рукі былі развязаны. Чэсць і слава тым, што на мейсцы, ў родным краю шукаюць рады на нашу бяду ды знаходзяць Але і тое добра, што наш народ ня хочэ злажыўшы рукі прычэкаць голаду для цэлых губерній, як у Вялікарасеі, што ён, як мага, шукае ратунку хоць за морэм.

З Расеі ідуць людзі найбольш у Немеччыну, або у Паўночные Штаты (Амэрыку). Ў штатах для яго найгоршая работа, заработак лепшы, як у нас, але ўжо далей не так заработак расьце, як даражыня жыцьця у месьці, а кроў работніка ня вельмі там дорага цэніцца. Усюды адзінокаму цёмнаму чэлавеку лёгка саўсім прапасьці, а калі ў заработку пашанцуе, то дзеля таго заработку ды вольнаго жыцьця лёгка адрэчыся роднай стараны ды прапасьці для свайго народу. Ды трапіўшы проста з вёскі ад гаспадарскай работы у хвабрычнае пекло, беларус ня робіць таго, што найлепш умее, а круціцца каля машыны; грошы можэ і заробіць, але розуму ня вельмі набярэцца. А і тые грошы амэрыканскіе ня вельмі нашым людзям на пажытак ідуць, як і ў «Нашай Ніве» пісало. З малымі грашыма у Амэрыцы ўжо за зямлю не ўзяцца, добрую, вольную зямлю да-чыста разабралі. На зямлю ўсё больш у Канаду ідуць. Гэта пэўне ведаеце, што тут ешчэ ўсякі можэ дастаць скарбовай зямлі на выбар 4 валокі за малые грошы—праўда, далёка ад гораду, у глушы. Але-ж аднаму паміж чужых людзей ды з голымі рукамі цяжка за яе ўзяцца; гаспадарскіе машыны можна браць на выплату, але яны даражэйшы, чым у нас, а коні надта дарагіе.

І тут, як у кожнай людзкой рабоці, што аднаму цяжка, тое хаўрусам лёгка зрабіць можна

На пачатак трэба, як кажуць, хоць на насеньне людзей, каб хаўрусу не баяліся, каб патрапілі добра разабрацца ў яго простых рахунках, каб можна было напэўна ведаць, што адзін аднаго не ашукае, што ў хаўрусе кожны больш можэ зрабіць, як адзінокі. Як-бы першы хаўрус з добрых людзей працёр дарогу, як бы машына наладзілася, то я не баяўся бы прыняць да яго найцямнейшаго чэлавека. Ды забіраць хаўрусамі трэба чым больш вольнай зямлі, пакуль ёсць, бо і тут на гэта канець некалі прыйдзе.

Ёсць на сьвеці лягчэйшые заработкі, але пэўнейшаго німа. На тое. што сягоньня выробляе хвабрыка, можэ заўтра мода мінецца, або прыдумаюць нешта лепшае. На тое-ж, што на зямлі трэба выгадаваць, мода не мінецца ніколі, а даражыня што-раз павінна ісьці ў гару, бо добрые вольные зямлі скора ўсе будуць пад плугам. У чым другі наш народ за другімі шмат з-заду астаўся, а ў рабоці каля зямлі ён ня горшы за другіх, асабліва пры такой простай гаспадарцы, як у Канадзі патрэбна. На гэтай шырокай, пакуль-што аткрытай дарозі ён найлягчэй можэ другіе народы дагнаць.

Найлепш нашым эмігрантам садзіцца на зямлю гурткамі з аднаго народу—аднэй нацІі. Паравая малатарня, ведама, можэ служыць у хаўрусе і беларусу, і украінцу, і літвіну, паляку; але песьня, школа, бібліотэка кожнаму народу патрэбна свая. Як бы мы тут, на вольнай зямлі, пад вольным, роўным для ўсіх правам прайшлі хаця невялікую школу суседзкаго хаўруснаго жыцьця ды, зарабіўшы грошы, варочаліся дамоў, а ў гатовы хаўрус прыежджалі-бы з нашай старонкі новые, то было-бы добрае лекарства на многа лет на розные нашы беды.

Кажу ешчэ раз: хто там, на мейсцы, ў роднай старане стаіць пры рабоці ды бачыць з яе толк, ніхай стаіць і далей. Калі-ж ніяк ня можэ знайсьці для сябе хлеба дома, калі беда гоніць за морэ, то ніхай падбярэ сабе хоць малую хэўру гэткіх самых людзей, ніхай адзін мае больш, другі—менш грошы, абы шчырая ахвота да работы на зямлі.

Сьмешная прыгода была нідаўна у суседзтве. Да аднаго з багатшых суседзёў-фэрмэроў (мае 5 фэрм—фольваркоў, 20 валок зямлі, с 5 тысяч руб. у год прыходу) прыйшоў хлапец, украінец, гадоў 15, ды кажэ, што шукае работы, што ў месьці Эдмонтэні работы багата, але яму не хацелі даць, бо замалы. Гаспадар той ня меў ніводнаго работніка, ды згадзіў таго хлопца па 15 доляроў (30 рублёў) на месяц с тою ядою, што сам мае, для помачы ў гаспадарцы. Перэначаваў хлопец, а на другі дзень глянуў на рукі гаспадара (а той мае барадаўкі, але мы з ім знаемся 4 гады ды нам гэта ня шкодзіць) ды кажэ: «А чаму-ж то вы міні нэ сказалы, што маетэ каросту на руках? Колы так, то я у вас служыты нэ буду». І апайшоў далей шукаць работы.

З гэтай малой прыгоды бачыце, што тут і пры гатовай зямлі, пры конях і машынах лепш было-б чэлавеку с хаўрусам, як з наймом. Мае чэлавек пяць фэрм, а робіць толькі на аднэй,—чатыры так ляжаць. Часам дастане работніка для помачы, а той кіне ў найгарачэйшы час. А каб у сяўбу, або у жніво захварэў, то і ураджай гатоў прапасьці.

Н. Чарноцкі.

Fort Saskatchewan Aita
Canada (Alberta)
10/VI—1912.

Жальбай зноў спатыкаю вясну...

Вось і птушкі пяюць, вось і кветкі цьвітуць—
Прыляцела весна!
Ратай ў полі гарэ, весяло на дварэ,
Зелянее трава...

А ў мяне у грудзях стогне сэрцэ ў сьлезах—
Журба мучыць душу...
Ах, чаму-ж гэта мне жыцьцё сумна плыве,—
Жальбай зноў спатыкаю вясну?!...

Гальяш Леўчык.

Варшава.

„Глянь у лёхі свае, ў падзямельлі глянь, князь,
„Што настроіў пад хорамам гэтым:
„Брацьця корчацца там, табой кінуты ў гразь,
„Чэрві точуць жывых іх, раздзетых.

„Ты ўсё золатам хочэш прыцьміць, загаціць...
„Ці-ж прыгледзіўся, хорамны княжэ?
„Кроў на золаці гэтым людзкая блішчыць,
„Кроў, якой і твая моц не змажэ.

„Ты брылянтамі ўсыпаў атласы і шоўк—
„Гэта цёртая сталь ад кайданаў,
„Гэта вісяльні петляў развіты шнурок,
„Гэта, княжэ, твае саматканы.

IX.

„Стол ты ўставіў ядой, косьці шмат пад сталом,—
„Гэта косьці бядноты рабочай.
„Пацешаешся белым, чырвовым віном,—
„Гэта сьлёзы нядолі сірочай.

„Хорам выстраіў ты, твайму воку так міл,
„Адшліфована цэгла і камень,—
„Гэта памяткі—пліты з неўчасных магіл,
„Гэта сэрц скамянеўшыхся пламень.

„Люба чуці табе скочны музыкі звон:
„Ты, дружына пьеце асалоду,—
„А ці ўслухаўся ты, як плыве з яе стогн,
„Стогн пракляцьця табе, твайму роду?!

„Ты збялеў, ты дрыжыш, слаўны княжэ, ўладар!
„Госьці хмурны, а дворня знямела...
„Ну, што, княжэ? пара даць за песьню мне дар!
„Выбачай, калі спеў мо́ няўмела“.

X.

Князь стаіць, князь маўчыць; жуда, помста бье з воч;
Гулі зглухлі: ні жартаў ні сьмехаў...
Думаў князь, выдумляў, дрогнуў шабляй наўзбоч.
Толькі з лоскатам выбегло рэха.

„Гэй, ты, сонцу раўня, не на тое пазваў
„На вясельле цябе свaей княжны!..
„Ты—шалёны старык! хто цябе дзе хаваў?
„Ты, знаць, вырадак цемры сермяжнай.

„Ты адважыўся мне на сьляпы перакор
Вызваняці сусьветные трэлі;
Платы маю шмат я для такіх непакор,
„Хто сябе проці мне стаць асьмеліў.

„Я па князеўску ўсім і плачу, і люблю;
„Ты ня хочэш дукатаў,—ня трэба!...
„Ўзяці старца і гусьлі жыўцом у зямлю!
„Знае хай, хто тут пан: я, ці небо!“

XI.

Падхапілі, ўзялі гусьляра-старыка,
Гусьлі разам яго сама-гуды;
Па-над берэг круты, дзе шумела рэка,
Павялі, панясьлі на загубу.

Мейсцэ выбралі здатнае, вырылі дол,
Дол тры сажні широкі, глыбокі,
Закапалі, убілі асінавы кол,
Далі насып тры сажні высокі.

Не чэсалі дамоўкі яму сталяры,
Не заплакалі бліжніе вочы;
Змоўклі гусьлі і ён—с тэй пары—да пары;
Сум і сціша залеглі, як ночай.

Толькі князеўскі хорам гудзеў, не маўчаў;
Шалы, музыка ў тахт рагаталі;
Не адну віна бочку князь кончыў, пачаў;
Шлюб-вясельле ўсё княжны гулялі.

XII.

Пацяклі, паплылі за гадамі гады...
На гусьляравым наспе жвіровым
Палыны узышлі, вырас дуб малады,
Зашумеў непанятлівым словам.

Лет за сотню звёў час, ці і болей мо́ лет;
Зацьвілі перэказы ў народзе;
Кажуць людзі: ў год раз ночкай з гусьлямі дзед
С кургана, як сьнег белы, выходзе.

Гусьлі строе свае, струны звонка зьвіняць,
Жменяй водзе па іх абамлелай,
І ўсё нешта пяе, што жывым не паняць,
І на месяц глядзіць, як сам, белы.

Кажуць, каб хто калі зразумеў голас той,
Не зазнаў бы ніколі ўжо гора...
Можна тут веру даць—толькі слухаць душой...
Курганы шмат чаго нам гавораць.

Янка Купала.

23/V—1910 г.

Купальле.

Сёлета віленскі „Беларускі Музыкальна-Драматычны Кружок“ з жыцьцём і энэргіей ладзіцца да сьвяткаваньня Купальля. Трэба чакаць, што не малы гурток членоў і іх гасьцей зьбярэцца на сьвяткаваньне. Праграму сьвяткаваньня абдумалі сёлета, маючы за сабой год практыкі, крыху іншую, зручнейшую чым летась. Публіка пачне збірацца ад гадзіны 6 на Антокалі нідалёка перавоза, што ёсць на Віліі, у садзе п. Огінскаго, адтуль а 8-ай гадзіне пойдуць да парому, дзе на публіку будуць чэкаць вялікіе чоўны (баркі) убраные у агні і зелень і посьле з музыкай паедуць пушчаючы вянкі Віліей праз увесь горад у Закрэт. На палянцы сярод сасноваго лесу будуць устроены у Закрэце агульные і беларускіе танцы, гульні, скаканьне праз агні, будзе пеяць беларускі хор, пушчэны будуць фаерверкі і т. п. Калі паслужыць пагода, вельмі быць можэ, што весёлая гульня працягнецца да белаго дня.

Беларускі Музыкально-Драматычны Кружок клічэ сваіх членоў і гасьцей *загадзя* запісывацца на учасьце у сьвяткаваньні. Запісывацца можна у Рэдакціі „Нашай Нівы“ і ў Бібліотэцы „Знаніе“ (Георгіевскі праспэкт № 4 кв. 10), дзе да часу месціцца Упраўленьне „Беларускаго Музыкальна-Драматычнаго Кружка“.

З Беларусі і Літвы.

(Ад ўласных карэспандэнтоў).

Мінск. 14 чэрвеня закрылася чорнасоценная газэта «Минское Слово», каторая была пяць гадоў таму назад заложэна вядомым Густавам Шмідам. Закрылася вось з якой прычыны: выдавец Скрынчэнко, доктар Здановіч і др. атправілі у Пецербург жалабу на вікарнаго архірэя Іоанна, што ён не так вядзе палітыку, як нябошчык архірэй Міхаіл. Жалабу с Пецербурга вярнулі вікарнаму архірэю; тады той пазваў да сябе жалабшчыкоў і паставіў ім варунак, што або яны для дабра «нацыональнай» справы павінны ўзяць для кіраваньня «Минск. Словам» жыда выхрэста Мэндэля Ш., або хай саўсім закрыюць газэту на час выбароў у Гас. Думу. Скрынчэнко выбраў апошняе, памысьціўшы у апошнім нумэры колькі вострых стацей проці адміністрацыі. Гэты апошні нумэр конфіскавалі.

С 17 числа чэрвеня офіцыяльную газэту *«Минскія Ежедневныя Вѣдомости»* перайменавалі ў *«Минское Русское Слово»*.

Скрынчэнко, як кажуць, дастае мейсцо інспэктара народных вучылішч.

Мікола Камароўскі.

В. Куковічы, Мінск. губ. Слуцкаго пав. Пры вёсцы на узгорку стаіць капліічка Сюды сьвяшчэнік тры разы ў год прыежджае служыць малебны: на Усшэсьце, на Яна і на Узьвіжэньне. Шмат сюды на фэст збіраецца маладых хлопцоў і дзеўчат з суседніх сёл і вёсак. Пасьля імшы адны расходзяцца дамоў, а другіе, у каго ёсць сваякі, ідуць у госьці. Госьці і іншые ня госьці пьюць гарэлку да самаго вечэра. Не званые ў госьці збіраюцца грамадай каля карчмы і тут выпіваюць і закусываюць. Пачынаюцца танцы.

Гэтак было і сёлета на Усшэсьце: танцавалі, танцавалі, а пасьля і калы ў рукі пабралі. Хлопцы з в. Куцоўшчыны і Пэкалоўшчыны хацелі біць Солтаноўскіх хлопцоў. За двумя чэлавекамі ляцело цераз вёску болей як 20 хлопцоў с каламі ў руках, як на тых зьвяроў! «За што вы на іх?»—пытаюся я—«А чаму яны гуляць гулялі, а музыку заплаціць не хацелі?»

Сьмешна было, як уперад т. охy ішоў вёскай пьяны солтаноўскі хлопец—ідзе, ў бакі кідаецца Бабы і маладзіцы з яго сьмеюцца, дый кажуць яму: „але-ж ты, галубок, і ўчадзеў каля казённаго самавару“. Толькі ён вышоў за вёску, ажно чуе за сабой аблаву; дзе тая і гарэлка дзелася. Ўвесь дур прапаў: калі пусьціўся, дык роўна, як па струне.

У другое сьвята солтаноўцы старающца адамсьціць і гэтак канца німа. Колькі гэтак трацціца маладых сіл!

У Куцоўшчыне ёсць хлопец, Міpося, гадоў тры тры таму быў першы збоец ва ўсей ваколіцы, а цяпер гэткі рахманы, што ледзьве ходзіць. Адзін хлопчык нават пра яго быў напісаў верш: „А Міросу, як вяльможу, укруцілі у рагожу“... Тады дужа яго пакрыўдзілі у Раёўцы прад фэстам, здаецца на Багача. А што гэта робіць? Гэтаму ва ўсім вінавата гарэлка.

Лявон Лобік.

Капыль, Мінск. губ. Слуцк. п. Сумна глядзець цяпер на вясковую інтэлігенцію. У 1905—1906 гаду ўсе стараліся шукаць навукі і даваць яе другім. Былі гурткі, чыталі, гаварылі аб навуцы, аб кніжках і нават селяне-хлеборобы, улучыўшы вольны час, сядзелі за кніжкай. Цяпер ня тое: вясковая інтэлігенція цікавіцца адно „половай проблемай“... а ва ўсім другім яны лічаць сябе ўжо саўсім прасьвечэнымі, так прасьвячонымі, што цэлая пропасьць іх аддзеле ад народу. Нуда і горака глядзець на тое, як іншые з вясковых „вучоных“ вучацца бытцым гаварыць па беларуску, ламаючы зумысьля сваю родную мову (бытцым яны і не радзіліся беларусамі і ніколі ня чулі роднай сваей мовы).

Што зышчэ родны край с таго, хто калечыць родную мову, аплёвывае душу народа-карміцеля?

Злыдні панурые, чорные
С чэрствяю нізкай душой,
Быдла тупое, пакорнае,
Што нясецё вы з сабой?

Што вы туманіце яснае
Сонейко сьвету?! Чэкай:
Сонейко праўды не згасьне,
Хутка прачнецца наш край!

Скіне нядолю вяковую,
Песьню аб волі сьпяе
Шчасную, пекную, новую,
Праўдай яе абаўе.

Ф. Чэрнышэвіч.

Вязынь, Віл. губ. Вілейск. пав. У нас стаіць вельмі кепская для гаспадаркі пагода: да паўдня пячэць сонцэ, а с паўдня дождж ліець, як з вядра. Праўда гаспадары перш радаваліся, што парасьлі добрые травы на сенажацях, толькі цяпер ужо трэба плакаць, бо 15 чэрвеня пайшоў страшэнны дождж з вялізным градам (град,—як гарэхі); гэтым градам пабіло ярыну і ўсё ў гародах, травы злеглі і заліліся вадой, і цяпер нет ведама, што удасца сабраць, 14 чэрвеня у селяніна М. Б. забіў пярун карову, которая стаяла каля волькі.

Мікалай Мокры.

Гута **Залесьсе**, Віленск. губ. Вілейск. пав.—„Паехаў у горад, у людзі вышоў“, кажуць часта бацькі, пусьціўшы ў горад свайго сына на заработкі. А ці гэта саўсім праўда, ня ведаю... У нашай гуце было вось якое здарэньне: адзін хлопец В. Я. крыху навучыўшыся дуць шкло і, паняўшы (паўне ад надта добрых людзей з гуты), што старога бацьку ня варта хлебам карміць, надумаў паехаць у горад, каб выйсці „ў людзі“. Кінуўшы бацьку, наш маладзец паехаў спярша ў Мінск і там пачаў навуку с таго, што дастаў заразнай нейкай хваробы (казалі, пранцоў) і з гэтым дабром, набытым у горадзе, вярнуўся да бацькі ды с поўгода лежаў у бальніцы ў Вілейцы. Вышоўшы з бальніцы дамоў, дома не заседзіўся і пачаў збірацца канчаць „навуку“. Паехаў у Гродну. Калі праз год вярнуўся дамоў, то ўжо быў чэлавекам саўсім эдукаваным: па нашаму, па беларуску ўжо ні с кім гаварыць не хацеў, кожны дзень хадзіў п'яны і с фінскім нажом у кішэні. Сваю гарадзкую эдукацію, не аткладаючы, пачаў паказываць „мужыкам“. Раз, напіўшыся гарэлкі, пайшоў у лес, нідалёка ад гуты, дзе былі дзеўчаты на начлезе, і давай да іх лезьці; тые пачалі лаяць яго за гэта. Тады ён за нож і з нажом у руках пагнаўся за аднэй дзяўчынай; тая ледзь уцекла. Справу гэту, кажуць, падалі ў суд. Не канец на гэтым. Тыдні два таму назад гэты „паніч“ п'яны з'явіўся у гуту ў час работы і завёўся біцца з адным хлопцам. Брат гэтаго хлопца, гадоў 17, пачаў іх разнімаць; тады В. Я. дастаў нож і ўдарну таго хлопца ў бок; рана вельмі цяжкая.—В. Я уцёк; яго цяпер шукае паліція.

Гэткіх прыпадкоў у Беларусі бывае ці мала. Разгледзім жэ мы цяпер, якую карысць для нашай Беларускай вёскі дае гарадзкая „эдукація“, якой хваляцца ня толькі тые, што вучыліся на гарадох, але і тые, каторые ішлі на заработкі у горад. Як адны, так і другіе найперш навучающца пагарджаць роднай мовай і абычаямі, лічыць селяніна нечым шмат горшым ад сябе, а ўсё чужое, хоць і благое, добрым. І гэтак будзе яно датуль, пакуль наша мова не заваюе сабе правоў у нашым краі, пакуль ей людзі інтэлігентные ня будуць гаварыць, бо толькі тады і просты селянін зразумее, што і ён такі самы чэлавек, як той гарадзкі, што і ў яго дома ёсць нешта добрае, чаго няма патрэбы мяняць на тое найгоршае, што цёмны чэлавек прыносіць з сабой з гораду ў вёску.

В. Явар.

З ўсіх старон.

Пецербург. Указ аб роспуску Думы і аб назначэньні новых выбароў будзе апубліканы з верасьня (сенцябра). Дэпутаты будуць лічыцца дэпутатамі, і ім будуць плаціць пэнсію да 1 кастрычніка (акцябра). Новую Думу будуць склікаць 10 лістапада (наябра), і тады скончыцца дэпутацтва цяперашніх дэпутатоў.

= У той панядзелак паліція ў пецербурскіх слабодах заўважыла грамадкі работнікоў, каторые ішлі за горад, дзе устраівалася сходка. У скорым часе пешая і конная паліція аступіла сходку; усяго каля сотні душ і пад крэпкім канвоем адвела ўсіх у вастрог. Усіх арэштаваных будуць караць адміністраціўным парадкам (без суда).

Палтава. Каля села Пэрэшчэнкова знайшлі у зямлі вялікі скарб. Скарб складаецца з сярэбраных і залатых рэчэй і грошы. Кажуць, бытцым гэты скарб—гэта падарак грэцкаго цара Фоція князю Сьвятаславу. Увесь скарб ацэніваюць на 200 тысяч руб.

Сызрань. У сызранскім павеці ў казённых лесах хітрая адміністрація завяла гандаль казённым лесам, а каб гэта скрыць, рабілі вось як: спіловывалі як можна ніжэй пень, адрэзалі колькі сажнёвую бэльку, а верхавіну стаўлялі на пень і абсыпалі зямлёй. Калі прыехала рэвізія, лес стаяў; праўда, ніскаваты, але хто-ж вінен, што дрэва нізкае. І было ўсё добра датуль, пакуль аднаму з рэвізороў не заманулося паківаць дрэва; само сабой, лес пачаў валіцца...

Краснаярск. У Краснаярску ў самым горадзі, каля берагу Енісея, прыпадкам адзін работнік натрапіў на самароднае золата ў зямлі. Вестка хутка разышлася па горадзі і, хто жыў, высыпалі з вёдрамі і карыцікамі выпаласківаць золата. Як пішуць газэты, розсып золата аказалася багатая.

Каля Уралу пачынаюць хварэць чумой; за паўтара тыдня захварэлі 24 душы, большая частка каторых памерла.

Рэвель. Тутэйшые памешчыкі-немцы дзеля дарагоўлі работнікоў латышоў панавозілі у свае двары шмат танейшых работнікоў-літвіноў і беларусоў-каталікоў. Але новапрывезеные ў латышскі край работнікі, убачыўшы, што тут німа касьцёлоў, загаманілі сваім гаспадарам-памешчыкам, што калі яны ня зробяць дзеля іх хоць дачасных капліц і не прывязуць ксендза, дык яны ўсе пакідаюць працу і пойдуць у свой край. Памешчыкаў гэты гоман вельмі устрывожыў, і яны ўжо пачалі клапаціцца ў гэтым кірунку, але пакуль што нічога не чуваць, і яны вельмі баяцца за будучыну сваіх гаспадарак, калі не пазволяць аткрыць касьцёлоў.

= У аднэй с тутэйшых валасьцей валаснога выбарнаго выбралі у прадседацелі валаснога суда. Камісар (начальнік павету) па мужыцкіх справах, загадаў тады выбраць на яго мейсцо другога. На яго думку ня можна быць разам выбарным і прадседацелем валаснога суда. З гэтым згодзілося і губэрнскае прысутство па мужыцкіх справах. Справа дайшла да Сэнату і Сэнат растлумачыў, што: *быць валасным выбарным і разам прадседацелем валаснога суда можна.*

К. О. Чэркас.

Ніжнеднепроўск. Тое што пісалося у 22 нумэры «Н. Н.» у аддзелі «З нашаго жыцьця» (да Беларусоў перэкінчыкоў) падходзе да многа якіх беларусоў і асабліва да аднаго тутэйшаго столяра, катораму прачыталі «Н. Н.» не беларусы, а украінцы і дакарылі яму за тое, што ён чурается роднай мовы, сам ён з Могілёва.

У суботу 9 чэрвеня у нас у Н.-Днепроўску было сабраньне бібліотэкі. На гэтым сабраньні па просьбе работнікоў беларусоў, паставілі усе, (200 чэлавек) проці двах выпісаць беларускіе кніжкі у бібліотэку. Адзін з гэтых двох ворагоў беларушчыны быў вядомы саюзьнік, але што другі, то гэта ужо быў беларусь Могілеўскай губ. У яго хапіло гэтульки розуму, сьвядомасьці і пашаны да роднай мовы, што ён сказау: «ці варта гэта паліцы займаць розным хламам такім, як беларуская літэратура». І гэто тады калі вялікарусы і украінцы работнікі усе, як адзін падавалі свой голась за тым, каб выпісаць у бібліотэку беларускіе кніжкі, пакуль што, хоць за 20 рублёў.

Н. Н.

Рэдактар-Выдавец
А. Ўласоў.

Друкарня Марціна Кухты, Татарская, д. № 20.